

# **GRAMATICA DIDACTICĂ A LIMBII ROMÂNE**

**cu noțiuni de fonetică și de vocabular**

**Ediția a treia, revizuită și adăugită**

- **Fonetică. Vocabular**
- **Morfologie. Sintaxă**
- **Actualizarea conceptelor gramaticale după noua programă**
- **Subiecte EVALUAREA NAȚIONALĂ (noul model)**
- **Teste-grilă ADMITERE facultate**
- **Sugestii de rezolvare**

<b>Cuvânt-înainte</b> .....	5	<i>Test 8</i> .....	51
<b>NOȚIUNI DE FONETICĂ ȘI DE VOCABULAR</b> .....	7	<i>Test 9</i> .....	52
<b>FONETICA</b> .....	7	<b>GRAMATICĂ</b> .....	55
SISTEMUL FONETIC AL LIMBII ROMÂNE .....	7	<b>MORFOSINTAXA</b> .....	55
ALTERNANȚELE FONETICE .....	10	LIMBĂ-COMUNICARE.....	57
SILABA .....	11	SUBSTANTIVUL .....	58
DESPĂRȚIREA CUVINTELOR ÎN SILABE ...	11	<i>Test 10</i> .....	70
ACCENTUL .....	13	ARTICOLUL .....	71
<i>Test 1</i> .....	13	<i>Test 11</i> .....	75
<i>Test 2</i> .....	14	ADJECTIVUL .....	77
<b>VOCABULARUL</b> .....	17	<i>Test 12</i> .....	82
DEFINIȚIE. STRUCTURĂ GENERALĂ .....	17	PRONUMELE .....	84
<b>NOȚIUNI DE SEMANTICĂ</b> .....	22	Pronumele personal .....	85
SENSURILE CUVINTELOR .....	23	Pronumele de politețe .....	89
IMAGINEA ARTISTICĂ .....	23	Pronumele reflexiv .....	91
FIGURI DE STIL .....	24	Pronumele și adjectivul pronominal de întărîre.....	93
FIGURILE DE STIL. APLICAȚII .....	27	Pronumele posesiv și adjectivul pronominal posesiv .....	95
CATEGORIILE SEMANTICE .....	28	Pronumele demonstrativ și adjectivul pronominal demonstrativ .....	98
SINONIMELE .....	28	Pronumele nehotărât și adjectivul pronominal nehotărât.....	102
<i>Test 3</i> .....	29	Pronumele interogativ și adjectivul pronominal interogativ.....	106
ANTONIMELE .....	33	Pronumele relativ și adjectivul pronominal relativ .....	109
<i>Test 4</i> .....	34	Pronumele negativ și adjectivul pronominal negativ .....	112
OMONIMELE .....	35	<i>Test 13</i> .....	114
<i>Test 5</i> .....	36	NUMERALUL .....	117
PARONIMELE .....	38	Numeralul cardinal .....	118
<i>Test 6</i> .....	39	Numeralul ordinal .....	122
CÂMPUL LEXICO-SEMANTIC.....	40	Numeralul colectiv .....	125
STRUCTURA ETIMOLOGICĂ A VOCABULARULUI .....	40	Numeralul fracționar .....	127
<b>MIJLOACE DE ÎMBOGĂȚIRE A VOCABULARULUI</b> .....	42	Numeralul multiplicativ .....	127
DERIVAREA.....	42	Numeralul distributiv .....	128
COMPUNEREA .....	44	Numeralul adverbial .....	129
SCHIMBAREA VALORII GRAMATICALE .....	46	VERBUL .....	130
CALCUL LINGVISTIC .....	49	Verbele copulative .....	131
DIFICULTĂȚI ÎN FOLOSIREA CORECTĂ A CUVINTELOR.....	49	Verbele auxiliare .....	133
<i>Test 7</i> .....	50		

Verbe tranzitive și verbe intransitive.....	133	PREDICATUL .....	194
Verbe personale și verbe impersonale .....	134	Predicatul verbal .....	194
CONJUGAREA VERBELOR.....	136	Predicatul nominal .....	195
CATEGORIILE GRAMATICALE		NUMELE PREDICATIV .....	196
ALE VERBULUI.....	137	Propoziția subordonată predicativă ....	198
Diateza .....	137	ATRIBUTUL .....	201
Modurile .....	139	Atributul adjectival .....	202
Formele verbale nepersonale .....	140	Atributul substantival .....	202
Modul indicativ .....	140	Atributul pronominal .....	204
Modul imperativ.....	144	Atributul exprimat prin numeral .....	205
Modul conjunctiv .....	144	Atributul verbal .....	206
Modul condițional-optativ .....	145	Atributul adverbial .....	206
Infinitivul .....	145	Atributul interjecțional .....	206
Gerunziul .....	146	Propoziția subordonată atributivă ....	207
Supinul .....	147	Propoziția subordonată apozitivă .....	209
Participiul.....	147	COMPLEMENTUL DIRECT .....	211
Locuțiunile verbale.....	148	Propoziția subordonată completivă directă .....	213
Posibilitățile combinatorii ale verbului ..	149	COMPLEMENTUL INDIRECT .....	216
<i>Test 14</i> .....	153	Propoziția subordonată completivă indirectă .....	217
ADVERBUL .....	155	COMPLEMENTUL PREPOZIȚIONAL .....	218
Locuțiunile adverbiale.....	157	Propoziția completivă prepozițională ...	220
PREPOZIȚIA .....	159	COMPLEMENTUL DE AGENT .....	224
Locuțiunile prepoziționale .....	162	Propoziția completivă de agent .....	225
CONJUNCȚIA.....	163	<i>Test 21</i> .....	227
Locuțiunile conjuncționale.....	165	CIRCUMSTANȚIALUL DE LOC .....	229
INTERJECȚIA.....	166	Propoziția circumstanțială de loc .....	231
<i>Test 15</i> .....	168	CIRCUMSTANȚIALUL DE TIMP .....	233
EXERCIȚII RECAPITULATIVE .....	170	Propoziția circumstanțială de timp (temporală) .....	235
<i>Test 16</i> .....	172	CIRCUMSTANȚIALUL DE MOD .....	239
<i>Test 17</i> .....	172	Propoziția circumstanțială de mod (modală) .....	242
<i>Test 18</i> .....	173	CIRCUMSTANȚIALUL DE CAUZĂ .....	245
<i>Test 19</i> .....	174	Propoziția circumstanțială de cauză ...	248
<i>Test 20</i> .....	175	CIRCUMSTANȚIALUL DE SCOP .....	251
<b>SINTAXA</b> .....	176	Propoziția circumstanțială de scop (finală) .....	253
CLASIFICAREA ENUNȚURILOR .....	177	Propoziția circumstanțială condițională .....	256
RAPORTURILE SINTACTICE			
ÎN PROPOZIȚIE .....	179		
RAPORTURILE SINTACTICE ÎN FRAZĂ ....	182		
SUBIECTUL .....	184		
Propoziția subordonată subiectivă .....	186		

Propoziția circumstanțială concesivă .....	259
Propoziția circumstanțială consecutivă .....	263
<i>Test 22</i> .....	266
<i>Test 23</i> .....	266
<i>Test 24</i> .....	267
<i>Test 25</i> .....	268
<i>Test 26</i> .....	269
<i>Test 27</i> .....	269
<i>Test 28</i> .....	270
<i>Test 29</i> .....	271
<i>Test 30</i> .....	271
<i>Test 31</i> .....	277
SOLUȚII DE REZOLVARE A TESTELOR-GRILĂ .....	282
<b>SEMNELE DE ORTOGRAFIE ȘI DE PUNCTUAȚIE</b> .....	283
<b>EXAMENE, EXAMENE</b> .....	294
O GENERAȚIE ȘCOLARĂ ÎN TRANZIȚIE ...	294
DE LA UN MODEL DE EVALUARE LA ALTUL .....	295
<i>Testul 1</i> .....	295

<i>Testul 2</i> .....	299
<i>Testul 3</i> .....	306
<i>Testul 4</i> .....	312
<i>Testul 5</i> .....	317
<i>Testul 6</i> .....	327
<i>Testul 7</i> .....	337
<b>SUGESTII DE REZOLVARE A SUBIECTELOR</b> .....	347
<i>Testul 5</i> .....	347
<i>Testul 6</i> .....	358
<i>Testul 7</i> .....	368
<b>NOUL MODEL AL TESTULUI DE EVALUARE NAȚIONALĂ</b> .....	378
<i>Testul 8</i> .....	378
<b>SUGESTII DE REZOLVARE</b> .....	386
<i>Testul 8</i> .....	386
<b>ADMITEREA ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR</b> .....	395
<i>Testul 9</i> .....	395
<b>SUGESTII ȘI ARGUMENTE DE REZOLVARE</b> .....	402
<i>Testul 9</i> .....	402
<i>Bibliografie selectivă</i> .....	420

# NOTIUNI DE FONETICĂ ȘI DE VOCABULAR

## FONETICA

**Fonetica** este disciplina lingvistică ce studiază sunetele vorbirii (producerea, transmiterea și receptarea lor).

**Sunetul** este un element material al vorbirii, rezultat din modularea curentului de aer expirat prin aparatul fonator.

Practic, într-o limbă există un număr nelimitat de sunete. Același sunet poate fi pronunțat în mod diferit de același vorbitor în momente diferite. De asemenea, același sunet poate fi pronunțat diferit de la un vorbitor la altul, mergând chiar până la diferențe de ordin regional destul de pronunțate: *zic* și *dzic*, *jos* și *gios* etc. Noțiunea care cuprinde toate aceste variante sonore, pe baza distincției între sunetele din vorbire și sunetele din limbă, se numește, printr-un termen actualizat, **fonem**.

**Fonemul**, ca element abstract, reprezintă cea mai mică unitate sonoră a limbii, având funcția de a diferenția între ele cuvinte sau forme gramaticale ale aceleiași cuvânt: *casă*, *case*, *cară*, *care* etc., în care variația fonetică se realizează prin foneme ce au drept consecință obținerea de cuvinte și de sensuri noi.<sup>1</sup>

! **Observație.** **Fonologia** reprezintă suma de unități segmentale (vocale și consoane) și unități suprasedimentale (accent, intonație) cu valoare funcțională, caracteristică unei limbi.<sup>2</sup>

## SISTEMUL FONETIC AL LIMBII ROMÂNE

**Vocalele** sunt sunete propriu-zise, muzicale, care pot fi pronunțate singure, deoarece unda lor sonoră are caracter regulat, periodic: *a*, *ă*, *e*, *i*, *î*, *o*, *u*.

Sunt sunete continue, care pot alcătui singure silabe. De asemenea, existența unei vocale constituie condiția necesară a existenței unei silabe. Spre deosebire de consoane, la articularea vocalelor aerul iese liber prin canalul fonator, fără vreun

<sup>1</sup> DEX, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, ediție revăzută și adăugită, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2016, p. 440: „**FONEM**, *foneme*, s.n. Cea mai mică unitate sonoră a limbii, care are funcțiunea de a diferenția cuvintele între ele, precum și formele gramaticale ale aceleiași cuvânt. (În trecut) Sunet. – Din fr. **phonème**.”

<sup>2</sup> Ibidem, p. 405: „**FONOLOGIE** s.f. Ramură a lingvisticii care se ocupă cu studiul sunetelor limbii din punctul de vedere al valorii lor funcționale, stabilind sistemele de foneme ale unui idiom și caracterul diferitelor variante; fonetică funcțională. (Înv.) Fonetică. – Din fr. **phonologie**.”

obstacol, modulația aerului fiind determinată numai de vibrația coardelor vocale, de gradul de deschidere a cavității bucale și de locul de articulare.

### ! Observații

În notație fonetică, vocalele se transcriu astfel:  $a = [a]$ ;  $\check{a} = [ə]$ ;  $\hat{i} = [i]$ ;  $e = [e]$ ;  $i = [i]$ ;  $o = [o]$ ;  $u = [u]$ .

Acestea sunt **vocalele de bază** ale limbii române, la care se adaugă **două vocale suplimentare**, păstrate în unele cuvinte împrumutate și pronunțate ca în limbile de origine:  $[ø] = \text{ö}$ , ca în cuvintele *bleu*, *loess*, și  $[y] = \text{ü}$ , ca în *bruxellez*.

În limba română există și o **vocală asilabică**,  $[ɨ]^3$ , destul de mult controversată, aflată la sfârșitul unor cuvinte ca *pomi*, *muncitori*, *citești*, *dormi*, *frumoși* etc., transcrise fonetic sub forma *pomi*, *muncitori*, *citești*, *dormi*, *frumos*. Același sunet apare uneori la interiorul unor cuvinte, ca în *oricine*, *cățiva*, *cincisprezece*. Sub aspect fonetic, acest sunet nu are o articulație separată, dar în diverse lucrări de fonologie este considerat o **înmuiere** a consoanei precedente, fenomen numit **palatalizare**. În această interpretare, *î*-ul final scurt se pronunță simultan cu sunetul anterior.

**Consoanele** sunt sunete care nu pot fi pronunțate singure, ci numai însoțite de o vocală.

Sunt sunete discontinue, întrucât, spre deosebire de vocale, articularea lor este însoțită de zgomote, produse de închiderea sau strămtarea canalului vorbitor (fonator).

Limba română are 22 de consoane:

**a)** consoane reprezentate în scris printr-o singură literă: *b, k, d, f, g, h, j, l, m, n, p, r, s, ș, ț, ț, v, z*;

**b)** consoane care se transcriu fonetic diferit față de literele pe care le reprezintă:  $\check{c} = c + e, i$ ;  $\check{g} = g + e, i$ ;  $k' = che, chi$ ;  $g' = ghe, ghi$ ;  $k'' = k, qu + e, i$  (*k'ilogram, Quinet = K'inet*);  $cs = x$  (*ax, fix*);  $gz = x$  (*exemplu, examen*);  $k = c$  (*car = kar*).

### ! Observație

**Semivocalele** sunt sunete asemănătoare cu vocalele, dar nu pot forma singure silabe, nu pot fi pronunțate singure, ci însoțite de o vocală, împreună cu care formează diftongi și triftongi.

Sunt sunete discontinue (rostirea semivocalelor nu se poate prelungi, ca în cazul vocalelor). Se notează cu aceleași litere cu care se scriu vocalele asemănătoare, transcrise fonetic astfel:  $\underset{\cdot}{e}, \underset{\cdot}{i}, \underset{\cdot}{o}, \underset{\cdot}{u}$ .

**Diftongul** este grupul de sunete format dintr-o vocală și o semivocală, rostite într-o silabă. Există diftongi ascendenți, SV (*îarnă*), și diftongi descendenți, VS (*maică, pu*).

**Diftongi ascendenți:** *îa* (*îar-bă, po-le-îa, su-îa*); *îe* (*îeri, pîe-le, mîe-re*); *îo* (*cre-îon, îod, îo-lă*); *îu* (*îu-te, cas-ta-nîu*); *ea* (*a-vea, ca-fea, ci-tea*); *eo* (*pleosc, pleos-tit*); *ua* (*cu-an-tum, no-ua, ro-ua*); *uă* (*do-uă, ro-uă, plo-uă*); *ui* (*plo-uând*).

<sup>3</sup> DOOM<sup>2</sup>, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, ediție revăzută și adăugită, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2010, p. XXXIII: „[ $\underset{\cdot}{i}$ ] („șoptit”, asilabic sau afonizat)”.

**Diftongi descendenți:** *au* (*dau, lu-crau, sau*); *ai* (*dai, pai, rai*); *ăi* (*ăi, răi, hăi-nu-tă*); *ău* (*du-lău, rău, său*); *îi* (*lă-măi, păi-ne, ră-măi*); *iu* (*grău, mō-lău, pā-rău*); *ei* (*a-lei, po-lei, zmei*); *ii* (*co-pii, fii, plum-bu-rii*); *iu* (*fiu, iu-te, zglo-biu*); *oi* (*gre-oi, noi, ploi*); *ou* (*bou, nou, pla-tou*); *ui* (*lui, pui, sui*).

**Triftongul** este grupul de sunete format dintr-o vocală și două semivocale:

– cu vocala în poziția finală: *a-ri-pioa-ră, cre-iane, leoar-că, pleoa-pe*

– cu vocala situată între cele două semivocale: *le-oi-că, pu-teai, ve-neau, mjei, iau*.

**Hiatul** este grupul de două vocale alăturate aflate în silabe diferite: *i-a* (*pi-an, cu-ti-a*), *i-e* (*fu-ni-e, fe-li-e*), *i-o* (*ra-di-o, fră-ti-or*), *i-u* (*pus-ti-ul, sca-ti-ul*), *e-a* (*re-al, a-gre-a*), *e-e* (*a-gre-ez, a-le-e*), *e-o* (*ne-o-biș-nu-it, ne-o-cla-sic*), *u-a* (*sanc-tu-ar, e-cu-a-tor*), *u-ă* (*si-tu-ă, con-ti-nu-ă*), *u-î* (*e-vo-lu-ând, po-lu-ând*), *a-u* (*a-ur, te-za-ur*), *a-i* (*a-ici, î-na-in-te*), *ă-i* (*stră-in, tră-ind*), *ă-u* (*pă-un, ră-u-ta-te*), *î-i* (*bâl-bă-i, pâ-râ-i*), *î-u* (*râ-ul, pâ-râ-ul*), *e-i* (*a po-le-i, a în-tre-i*), *i-i* (*fi-in-ță, ști-in-ță*), *i-u* (*no-ti-une, vi-zi-u-ne*), *o-e* (*po-et, po-e-zii*), *o-i* (*vo-in-ță, do-i-me*), *o-o* (*al-co-ol, co-or-do-na-re*), *o-u* (*e-ro-ul, ta-blo-ul*), *u-i* (*su-i, e-pu-i-zant*).

## □ Corespondența dintre litere și sunete

**Litera** este semnul prin care se reprezintă în scris un sunet.

Totalitatea literelor, așezate într-o anumită ordine, formează alfabetul.

Alfabetul limbii române este alcătuit din 31 de litere, cu următoarea ordine și

denumire: a, A (a), ă, Ă (ă), â, Â (î, î din a), b, B (be, bi), c, C (ce, ci), d, D (de, di), e, E (e), f, F (fe, ef, fi), g, G (ge, gi, ghe), h, H (haș, hi), i, I (i), î, Î (î, î din i), j, J (je, ji), k, K (ca, capa), l, L (el, le, li), m, M (em, me, mi), n, N (en, ne, ni), o, O (o), p, P (pe, pi), q, Q (chiu), r, R (er, re, ri), s, S (es, se, si), ș, Ș (șe, ši), t, T (te, ti), ț, Ț (țe, ți), u, U (u), v, V (ve, vi), w, W (dublu ve, dublu vi), x, X (ics), y, Y (i grec), z, Z (ze, zet, zi).

Ortografia românească este în esență fonetică, existând în general corespondență între litere și sunete: o literă transcrie de regulă un sunet.

Uneori însă această corespondență nu se respectă, existând mai multe situații:

1. Un sunet poate fi transcris prin litere diferite:

- *î*: – se scrie *â* în interiorul cuvintelor (*rău, câmpie*); – se scrie *î* la început și la sfârșit de cuvânt și în interiorul cuvintelor, când cuvântul este derivat sau compus și inițial avea componente scrise cu *î* (*a pâi, înainte, reînscris, bineînțeles, într-însul* etc.);
- *i*: – se transcrie prin litera *i* în cuvinte asimilate în limba română (*rimă, pomi, iarbă*); – se transcrie prin *y* în cuvinte împrumutate (*yankeu, hobby*);
- *k*: – se transcrie prin *c* în cuvinte românești (*casă, carte*); – prin *k*, în cuvinte împrumutate, de obicei termeni științifici (*kaliu, kripton*); – prin *q* (*quasar, Qatar*);
- *v*: – se transcrie prin *v* în majoritatea cuvintelor românești (*vară, proveni*); – prin *w* în termeni străini (*watt, Wagner*).

2. O literă transcrie mai multe sunete:

- *x* redă în scris sunetele *cs* (*fix, ax, complex*) și, când este intervocalic, sunetele *gz* (*examen, exercițiu, exemplu*); când este folosită ca simbol matematic,

litera *x* reprezintă sunetele *ics*; există însă câteva cuvinte care nu se scriu cu *x*, ci cu *cs*: *micsandă, rucsac, cocs, ticsit, îmbâcsit*;

- litera *e* transcrie, în cazul pronumelor personale și al unor forme ale verbului *a fi* care au inițiala *e*: sunetul *i* (*ea = ia*); diftongul *ie* (*eu, el, ei, ele = leu, lel, lei, lele*; *este, eram, erai = leste, leram, lerai*);

- litera *o* transcrie, în unele situații, sunetul *u*: *oală, oameni (uală, uameni)*.

3. Un sunet este reprezentat în scris printr-un grup de litere:

- sunetul *č* este redat în scris prin grupul de litere *c + e, i* (*ceară, cioară*);
- sunetul *ğ* este reprezentat în scris prin grupul de litere *g + e, i* (*geam, Giurgiu*);

- sunetul *k'* este redat prin grupul de litere *ch + e, i* (*cheamă, chiar*);

- sunetul *g'* este redat în scris prin grupul de litere *gh + e, i* (*gheată, ghiaur*).

**Grupurile de litere** *ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi*, urmate de o vocală în aceeași silabă notează un sunet și sunt redade în transcrierea fonetică prin *č, ğ, k', g'*: *ceară* (*čară = 4 sunete*), *ciot* (*čot = 3 sunete*), *geană* (*ğană = 4 sunete*), *cheamă* (*k'amă = 4 sunete*), *chiar* (*k'ar = 3 sunete*), *gheată* (*g'ată = 4 sunete*), *ghiaur* (*g'aur = 4 sunete*). În aceste situații, *e* și *i* sunt litere ajutătoare, nu reprezintă sunete și nu apar în transcrierea fonetică.

Când în silaba respectivă nu există o altă vocală decât *e* sau *i* din componența grupurilor de litere, aceasta reprezintă vocala absolut necesară existenței silabei și în această situație grupurile de litere notează două sunete și se transcriu fonetic astfel: *č + e, i; ğ + e, i; k' + e, i; g' + e, i*: *cer* (*čer = 3 sunete*), *cireașă* (*čireașă = 7 sunete*), *ger* (*đer = 3 sunete*), *gin* (*ğin = 3 sunete*), *chem* (*k'em = 3 sunete*), *chin* (*k'in = 3 sunete*), *ghețuș* (*g'ețuș = 5 sunete*), *ghindă* (*g'indă = 5 sunete*).

## ALTERNANȚELE FONETICE

Alternanțele fonetice sunt situații în care, în mod regulat, într-un anumit număr de cuvinte, un sunet sau un grup de sunete se înlocuiește cu alt sunet sau grup de sunete.

Cele mai frecvente alternanțe fonetice sunt:

1. Vocalice:

a) vocală - vocală:

- **a - ă**: *mare - mări, mare - măricel, pahar - păhăruț* etc.;

- **a - e**: *pară - pere, vară - veri* etc.;

- **ă - e**: *măr - meri, tânăr - tineri*;

- **â - i**: *cuvânt - cuvinte, tânăr - tineri*;

- **o - u**: *noră - nurori, soră - surori*;

- **a - ă - e**: *fată - fătucă - fetițe, văd - vezi - vadă* etc.;

b) semivocală - semivocală:

- **u - i**: *meu - mei, leu - lei* etc.;

c) diftong - vocală (monoftongarea):

- **ea - e**: *perdea - perdele, șeară - seri*;



- **oa - u**: *măorte - muritor*;
- **oa - o**: *măară - mori, școală - școli* etc.

## 2. Consonantice:

a) consoană - consoană:

- **d - j**: *veșted - veșteji*;
- **d - z**: *stradă - străzi, brad - brazi*;
- **s - ș**: *cresc - crești, cos - coși*;
- **t - ț**: *bărbat - bărbați, pot - poți*;
- **z - j**: *viteaz - viteji, breaz - breji*;
- **k - č**: *mac - maci, îmbrac - îmbraci*;
- **g - ğ**: *culeg - culegi, strâng - strângi* etc.;

b) grup consonantic - grup consonantic:

- **sk - șt**: *muscă - muște, cunosc - cunoști*;
- **șk - șt**: *pușcă - puști*;
- **st - șt**: *poveste - povești, este - ești*.

## 3. Mixte (vocală - consoană):

- **n - î**: *pun - pui, spun - spui*;
- **l - î**: *cal - cai, piele - piei*;
- **r - î**: *pier - piei*.

## SILABA

Sunetul sau grupul de sunete rostit cu un singur efort expirator se numește **silabă**. În componența unei silabe intră în mod obligatoriu o singură **vocală**.

În funcție de numărul silabelor pe care le conțin, cuvintele sunt:

- **monosilabice**: *a* (plecat), *ou*, *da*, *start*;
- **plurisilabice**: *câm-pi-e*, *pai-spre-ze-ce*, *com-ple-men-ta-ri-ta-te*.

Silaba poate fi alcătuită din:

- o vocală: *a-le-e*, *a-u-tum-nal*;
- mai multe sunete, între care se află obligatoriu o vocală: *punc-taj*, *po-rum-bel*;
- două cuvinte rostite împreună: *m-am* (dus), *s-au* (plimbat);
- un cuvânt rostit împreună cu prima silabă din cuvântul următor: *m-aș-teap-tă*,

*se-n-tre-bă* (prin elidarea unei vocale, rămâne o singură silabă din cele două inițiale);

• ultima silabă dintr-un cuvânt împreună cu prima din cuvântul următor, contopite într-o singură silabă: „*E-o ca-le-a-tât de lungă.*” (Mihai Eminescu).

## DESPĂRȚIREA CUVINTELOR ÎN SILABE

Potrivit *DOOM*<sup>2</sup>, despărțirea cuvintelor în silabe are justificare pentru:

- stabilirea structurii silabice a cuvintelor;
- despărțirea cuvintelor la capăt de rând;
- evidențierea structurii metrice a poeziei;
- sublinierea expresivă a conținutului unor cuvinte: *Deș-tep-tu-le!*

1. O consoană aflată între două vocale (sau între diftong/triftong și vocală) – despărțirea se face înaintea consoanei: *ma-să, coa-să, le-oai-că*.

Aceeași regulă se aplică și în cazul grupurilor de litere (ce reprezintă o singură consoană) și al literei **x**: *ve-ghe, u-re-che, a-xă, e-xa-men*. Cuvintele neadaptate care conțin un grup de litere ce reprezintă o consoană se despart după aceeași regulă: *fla-shul, ca-thar-sis*.

2. Două consoane aflate între două vocale (sau între diftong/triftong și vocală) – despărțirea se face între cele două consoane: *mun-te, poar-tă, leoar-că*.

**Excepție** de la această regulă fac cuvintele al căror radical se termină în consoanele **l** sau **r** precedate de o consoană (b, c, d, f, g, h, p, t, v: **bl, br, cl, cr, dl, dr, fl, fr, gl, gr, hl, hr, pl, pr, tl, tr, vl, vr**) – despărțirea se face înaintea ambelor consoane: *ca-blu, o-braz, a-cli-ma-ti-za, a-cru, Co-dlea, co-dru, a-fla, a-fri-can, a-glu-ti-nant, a-gri-col, pe-hli-van, po-hrib, a-pli-ca, a-pro-pi-a, a-tlet, pa-tru, e-vla-vi-e, co-vrig*.

⚠ **Observație.** Cuvintele care conțin grupurile consonantice **ml, rl, sl, șl** se despart după regula principală: *om-le-tă, gâr-lă, vâs-lă, puș-la-ma*.

3. Trei sau mai multe consoane aflate între vocale – despărțirea se face după prima consoană: *pen-tru, as-pru, con-stru-i*.

Excepție fac cuvintele care conțin grupurile consonantice **lpt, nct, nctș, ncsș, ndv, stm, stn, mpt, mptș, rct, rtf**, despărțirea făcându-se după a doua consoană: *sculp-tor, punc-taj, func-ți-e, linc-șii, sand-vici, ast-ma-tic, pust-nic, somp-tu-os, re-demp-ți-u-ne, arc-tic, jert-fă*.

4. Vocalele în hiat și grupurile vocală și diftong/triftong (sau diftong și diftong) se despart: *po-e-zi-e, a-le-e, ro-uă, le-oai-că, ploa-ie, a-ce-ea*.

⚠ **Observație.** Despărțirea după structura cuvintelor derivate sau compuse este acceptată atunci când la capătul rândului coincide cu limita dintre componentele cuvintelor respective. Deci: *al-tun-de-va*, dar și *alt-un-de-va*; *des-pre*, dar și *de-spre*; *drep-tunghi*, dar și *drept-unghi*; *de-ze-chi-li-bru*, dar și *dez-e-chi-li-bru*; *nes-ta-bil*, dar și *ne-sta-bil* etc.

Despărțirea după structură nu se folosește pentru a indica rostirea silabisită (de exemplu, pentru a releva măsura și ritmul versului).

În scriere, la capăt de rând **nu** trebuie să se despartă:

- cuvintele compuse prin abreviere: *ROMPETROL, NATO, a.c., î.Hr., ș.a.m.d.*;
- numeralele ordinale: *al XIX-lea, al 7-lea*;
- silabele inițiale sau finale alcătuite dintr-o vocală: *a-pă, i-lo-gic, e-ră, vi-e* etc.;
- numele proprii de persoane: *Sadoveanu, Ionescu, Abd el-Kader*;
- prenumele sau abrevierile lor și numele de familie: *I. L. Caragiale, Ioan Slavici* etc.;
- notațiile care includ abrevieri: *10 km, art. 5* etc.

Rostirea mai intensă a unei silabe dintr-un cuvânt se numește accent.

În limba română, locul silabei accentuate este liber de la un cuvânt la altul, accentul putând să cadă pe:

- ultima silabă: *ca-feá, sar-má, u-șór;*
- penultima silabă: *câm-pí-e, pa-no-plí-e, por-to-cá-lă;*
- antepenultima silabă: *már-gi-ne, pră-pás-ti-e, pro-pór-ți-e;*
- pe a patra silabă (de la sfârșit către început): *vé-ve-ri-tă, pré-pe-li-tă;*
- pe a cincea silabă (de la sfârșit către început): *nó-uă-spre-ze-ce;*
- pe a șasea silabă (de la sfârșit către început): *(al) nó-uă-spre-ze-ce-lea.*

**! Observație.** La cuvintele compuse, poate apărea și un accent secundar, al celui alt cuvânt, ca în cazul numeralului *zéce*.

*DOOM*<sup>2</sup> face precizări privind accentuarea cuvintelor:

- se recomandă o singură accentuare la cuvinte precum: *adícă, áripă, avárie, caractér, călúgăriță, dóctoriță, dumínică, épcă, fenomén, regízor, sevér, úníc;*
- se admit variante de accentuare: *acatíst/acátist, anóst/ánost, ántic/ántic, gíngaș/gingás, hatmán/hátman, íntim/intím, penúrie/penurie, profésor/profesór, tráfic/trafic.*

Sucesiunea ordonată a silabelor accentuate și neaccentuate dintr-un vers se numește **ritm**, noțiune tratată în cuprinsul acestei cărți.

## Test 1

**1.** Transcrieți fonetic următoarele cuvinte și stabiliți numărul de sunete din care este alcătuit fiecare: *excepțional, șoricioaică, ciorchine, ghiont, unchi, gioarsă, cheamă, chix, așchie, ghiveci.*

**2.** Identificați vocalele și semivocalele existente în următoarele cuvinte: *fiu, mereu, panou, ninge, gheară, puiul, giuvaier.*

**3.** Subliniați cu o linie diftongii și cu două linii triftongii:

- a)** „La steaua care-a răsărit  
E-o cale-atât de lungă,  
Că mii de ani i-au trebuit  
Luminii să ne-ajungă.”

(Mihai Eminescu, „La steaua”)

**b)** *real, câmpie, aveau, rouă, geam, șoricioaică, vegheai, voioasă, ghionoai, agreează, sui ai, neaua, ghiocel, mergeau, duet, august, poezie, ziuă.*

**4.** Subliniați forma corectă din următoarele perechi de cuvinte: *ax/acs, fix/fics, rucsac/ruxac, mixandrá/micsandrá, escavator/excavator, escapadă/excapadă, linx/lincs, Alecsandri/Alexandri, ghață/gheață, tixit/ticsit.*

5. Scrieți corect următoarele cuvinte notate aici așa cum se pronunță: *caliu, cuasar, Bordo, Șecspir, uischi, iancheu, sprej, șou, hailaif, uichend.*

6. Despărțiți în silabe următoarele cuvinte: *pâclă, punctuație, subiectivă, analfabet, altundeva, respirație, ucrainean, sculptor, inerent, inegalitate.*

7. Marcați grafic accentul următoarelor cuvinte: *ianuarie, bolnav, butelie, prevedere, sever, revizor, duminică, acvilă, caracter, răzmeriță.*

8. Precizați, prin subliniere, modalitățile de accentuare admise de normele ortoepice în vigoare: *avărie/avarie; editor/editór; scrutin/scrútin; simbol/simból; verigă/verigă; debut/debút; ferigă/ferigă.*

9. Dați exemplu de zece cuvinte care să conțină vocale în hiat.

### Punctaj:

Se acordă câte 10 puncte pentru fiecare cerință, cu excepția punctului 3, la care se acordă 20 de puncte (a = 10 puncte; b = 10 puncte).

## Test 2

1. Notează numai vocale următoarele litere:

- a) a, ă, â, î;
- b) a, ă, â, î, e, i, o, u;
- c) e, i, o, u.

2. Următoarele litere notează atât vocale, cât și semivocale:

- a) a, ă, â, î;
- b) a, ă, â, î, e, i, o, u;
- c) e, i, o, u.

3. Notează semivocale numai literele:

- a) a, ă, â, î;
- b) a, ă, â, î, e, i, o, u;
- c) e, i, o, u.

4. În limba română există:

- a) 7 vocale, 7 semivocale și 22 de consoane;
- b) 7 vocale, 4 semivocale și 22 de consoane;
- c) 7 vocale, 4 semivocale și 18 consoane.

5. Alfabetul limbii române are:

- a) 29 de litere;
- b) 31 de litere;
- c) 32 de litere.

6. Au cu un sunet mai puțin decât numărul de litere toate cuvintele din seria:

- a) ceară, geană, chin, ghindă;
- b) cireașă, ghindă, cerne, geantă;
- c) ceapă, ghiaur, cioară, veghe.

**7.** Au cu un sunet mai puțin decât numărul de litere toate cuvintele din seria:

- a) ghindă, ureche, ghimpe, ciorbă;
- b) cenușiu, cochilie, excepție, ginere;
- c) niciodată, ciripi, ger, cinefil.

**8.** Numărul de sunete este egal cu numărul de litere în toate cuvintele:

- a) exercițiu, triunghi, ceremonie, genunchi;
- b) ceașcă, geneză, chimie, ghinion;
- c) geologie, centru, gigant, cimbru.

**9.** Numărul de sunete este egal cu numărul de litere în toate cuvintele:

- a) cinorexie, genunchi, genuflexiune, exercițiu;
- b) genitiv, cerc, citrice, genocid;
- c) geologie, gheată, centimetru, cineva.

**10.** Au cu un sunet mai mult decât numărul de litere toate cuvintele din seria:

- a) circumflex, citoplasmă, gingie, gherghină;
- b) genuflexiune, linx, circumflex, exercițiu;
- c) ix, genuflexiune, ciclohexan, chix.

**11.** Au cu două sunete mai puțin decât numărul de litere toate cuvintele din

seria:

- a) gherghef, chiciură, gherghină, unchi;
- b) chirpici, unghi, geologie, Gheorghilăș;
- c) cherchelit, genocid, xerox, chermeză.

**12.** Sunetul *e* este vocală în toate cuvintele din seria:

- a) sincer, ierbar, poezie, geologie;
- b) epocă, scânteie, ienupăr, elefant;
- c) cenușă, geniu, cheamă, energie.

**13.** Sunetul *i* este vocală în toate cuvintele din seria:

- a) iepure, chimir, ghiurghiuliu, pui;
- b) văpaie, hârtie, pârtie, suiș;
- c) câmpie, indigo, colibri, teribil.

**14.** Sunetul *o* este vocală în toate cuvintele din seria:

- a) leoaică, ploaie, coordona, poartă;
- b) ploua, Stoian, deodorant, haotic;
- c) omenie, șiroaie, ortoped, culoare.

**15.** Sunetul *u* este vocală în toate cuvintele din seria:

- a) giruetă, continuare, continuu, Claudiu;
- b) veneau, audiție, acru, poluare;
- c) ghiaur, platou, jeleu, duel.

**16.** Există diftongi în toate cuvintele din seria:

- a) steaua, deal, ideal, rouă;
- b) iepure, el, ploaie, eram;
- c) văpaie, mergea, venea, soare.

**17.** Există diftongi în toate cuvintele din seria:

- a) ele, vegheau, băieți, șezătoare;
- b) real, coasă, zmeu, proiect;
- c) crea, poartă, răutate, munceau.

**18.** Există diftongi în toate cuvintele din seria:

- a) vijelie, august, geometrie, meridian;
- b) soartă, ieșean, sfoară, aur;
- c) erați, luceau, coastă, sunătoare.

**19.** Există triftongi în toate cuvintele din seria:

- a) cafeaua, poiană, ursoaică, ne-au;
- b) learcă, te-ai, pătimeau, ei;
- c) conduceau, leoaică, vegheau, tigroaică.

**20.** Există triftongi în toate cuvintele din seria:

- a) scânceau, adineauri, așterneau, ele;
- b) mioare, poiană, duduie, ne-ai;
- c) lupoaică, ei, voiai, ne-au.

**21.** Există vocale în hiat în toate cuvintele din seria:

- a) ființă, aur, biologie, coerentă;
- b) ploaie, fiică, ucrainean, idee;
- c) realitate, câmpie, deal, geograf.

**22.** Există vocale în hiat în toate cuvintele din seria:

- a) audio, Claudiu, ambiguu, perpetuu;
- b) geometrie, voință, idee, scânteie;
- c) august, auditoriu, concluzie, greieraș.

**23.** Litera *i* notează trei valori fonetice diferite în cuvintele din seria:

- a) chiar, câmpie, iepure, poiană;
- b) baie, istorie, iarbă, iluzie;
- c) unghie, ghiaur, idee, ființă.

**24.** Litera *i* notează trei valori fonetice diferite în cuvintele din seria:

- a) zilnic, verigă, conștiință, ploaie;
- b) cireasă, ghiară, iederă, industrie;
- c) energie, condiție, scânteie, viclenie.

**25.** Sunt corect despărțite în silabe, potrivit noului *DOOM*, cuvintele din seria:

- a) vâs-lă, Co-dlea, pâ-clă, om-le-tă;
- b) ex-er-ci-țiu, fi-i-că, u-crai-ne-an, sim-ptom;
- c) fii-că, vâ-slă, a-u-gust, a-ur.

**26.** Sunt corect despărțite în silabe, potrivit noului *DOOM*, cuvintele din seria:

- a) con-sti-tu-ți-e, des-pre, de-ze-chi-li-bru, su-bo-fi-țer;
- b) cons-ti-tu-ți-e, de-spre, de-ze-chi-li-bru, sub-o-fi-țer;
- c) cons-ti-tu-ți-e, pâ-slă, i-ne-gal, geo-gra-fi-e.